

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2003/10
Karar Sayısı : 2006/106
Karar Günü : 23.11.2006

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Yargıtay 10. Hukuk Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin 3395 sayılı Yasa ile değiştirilen birinci fıkrasının "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere..." bölümünün, Anayasa'nın 10., 60. ve 65. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

Biga Asliye (iş) Mahkemesinin rücu tazminat kararının temyizen incelemesi sırasında itiraz konusu Kural'ın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Yargıtay 10. Hukuk Dairesi iptali için başvuruda bulunmuştur.

II - İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"Davacı Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı avukatı Zeliha Yılmaz tarafından davalı Furkan Kesik Et ve Besicilik Üretim Pazarlama ve İthalat İhracat Limited Şirketi aleyhine açılan rucu davası hakkında Biga Asliye (İş) Mahkemesince verilen 19.09.2002 tarih ve 2001/356 Esas, 2002/491 sayılı hükmün temyizen incelenmesi taraf avukatlarınca istenilmesi üzerine dosya incelendi gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

Davacı vekili, iş kazası geçiren sigortalının sürekli iş göremez duruma düşmesi üzerine kendisine Kurumca sürekli iş göremezlik geliri bağlanıp bağlanan gelirin peşin değerinin tahsili için daha önce davalı aleyhine rücu davası açıldığını, 2 davanın kabulüne ilişkin hükmün Yargıtay denetiminden geçmek suretiyle kesinleştiğini, ne ki daha sonra yürürlüğe giren kanun veya kararnamelerle yapılan katsayı değişiklikleri sonucu sigortalıya bağlanan gelirlerde artış meydana geldiğini öne sürmüş ve gelirlerdeki artışın peşin değerinin davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiş, mahkemece istemin kabulüne karar verilmiştir.

Davalı vekili savunma dilekçesinde, davanın yasal dayanağını oluşturan 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 26. maddesi hükmüne göre, bağlanan gelirlerde sonradan meydana gelen artışların istenemeyeceğini, Kurumun ancak bağlanan gelirin ilk peşin değerini isteyebileceğini, nitekim daha önce açılan ilk peşin değer tahsiline ilişkin davada hükmedilen tazminatın ödendiğini, kaldı ki Bağ-Kur'un, gerek Bağ-Kur Kanununun 63. gerekse 2926 Sayılı Kanunun 47. maddelerine göre aynı nitelikte açmış bulunduğu davalarda sadece ilk peşin değerli gelire hükümlendiğini, o nedenle eldeki davanın reddine karar verilmesi gerektiğini iddia etmiş, ret kararı verilmediği takdirde Sosyal Sigortalar Kanununun 26. maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine gidilmesini talep etmiş ise de mahkemece Anayasaya aykırılık iddiası ciddi bulunmamıştır. Ne ki Dairemiz, sözü edilen 26. maddede yapılan değişiklik hükümleri ile anılan maddeye ilişkin olarak verilen 1994 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının ışığında, 26. maddenin birinci fıkrasında yer alan, "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere..." deyiminin Anayasaya aykırı olması nedeniyle iptaline karar verilmesi gerektiği amacıyla Anayasa Mahkemesine başvurulması gerektiği sonucuna varmıştır. Anayasaya aykırılık sorunu çözümlenmeden önce Sosyal Sigortalar Kurumunun 506 Sayılı Yasanın 26. maddesinden doğan rücu hakkının hukuksal temelini neye dayandığının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

İş kazası geçiren veya meslek hastalığına tutulan sigortalıya hangi sosyal sigorta yardımlarının yapılacağı anılan Kanunun 12. maddesinde hükme bağlanmıştır. Sigortalıya yapılan yardımların neler olduğu maddenin (A), (B), (C), (D), (F), (G), (H) bentlerinde sınırlı bir biçimde sayılmıştır. Konumuzu ilgilendiren ve etkileyen sadece (C) ve (H) bentlerindeki hükümlerdir. İş kazası geçiren veya meslek hastalığına tutulan sigortalı sürekli iş göremez durumuna düşmüş ise kendisine anılan maddenin (C) bendine, ölmüş ise hak sahiplerine (H) bendine göre sürekli iş göremezlik geliri bağlanması gerekmektedir.

Sigortalıya veya hak sahiplerine anılan Kanunun 12. maddesinde sayılan yardımları sağlayan Sosyal Sigortalar Kurumu şayet iptali istenen 26. maddede öngörülen koşullar oluşmuşsa yapılan yardımları anılan maddede belirtilen tazmin sorumlularından talep edebilmektedir. 26. maddenin Kuruma sağladığı hakka "rücu hakkı", açılan davaya da "rücu davası" denmektedir.

Anayasaya aykırılık iddiasında çözümlenmesi gereken hukuksal sorun Kurumun sadece bağlanan gelirin ilk peşin değerini mi yoksa kanun veya kararnamelerle ileriki yıllarda yapılan gelir artışlarının dahi rücu talep edilip edemeyeceği noktasındadır. Şayet gelirlerde meydana gelen artışların da istenebileceği sonucuna varıldığı takdirde yerine göre tazmin sorumluları bir çok dava tehdidiyle karşı karşıya kalmış olacaklardır.

Hemen belirtmek gerekirse 10 Hukuk Dairesi ve Yargıtay Sosyal Sigortalar Kanununun yürürlüğe girdiği 1965 yılından bu güne değin Kurumun, sigortalının veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tazminat miktarı ile sınırlı olmak üzere rücu hakkını kullanabileceği görüşündedir. Yargıtayımızı böyle bir uygulamaya götüren neden, 26. maddenin birinci fıkrasının yorumundan kaynaklanmaktadır. Bu maddede aynen, "İş kazası ve meslek hastalığı,

işverenin kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve işgüvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi, veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca sigortalıya ve hak sahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirlerin 22 nci maddede belirtilen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödetirilir.” hükmünün yer aldığı görülmektedir. Yargıtay, “...ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları...” kavramının, ileride gelirlerde meydana gelecek artışları da kapsadığını düşünmektedir. Oysa Anayasa Mahkememiz, 26. maddenin Anayasaya aykırılığı iddiası ile açılan davalarda Kurumun, sadece bağlanan gelirin ilk peşin değerini isteyebileceği, gelirlerde meydana gelen artışları isteyemeyeceği sonucuna varmıştır. Mahkemeler, değişik zamanlarda 26. maddenin Anayasaya aykırılığı iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurmuşlar. Yüksek Mahkeme, 26. maddenin gelirlerde meydana gelen artışların da istenebileceği anlamını taşımadığına o nedenle anılan maddenin Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir. (Bkz. Any. Mah. 23.05.1972 tarih, E.2. K.28, Any. Mah. 20.12.1983 T. 1982/4 E. 1983/17 K. Any. Mah. 2.5.1991 T. 1990/28 E. 1991/11 K.)

Yüksek Mahkeme, sözü edilen kararlarında, Sosyal Sigortalar Kanununun birinci fıkrasına göre, iş kazası geçiren veya meslek hastalığına tutulan sigortalıya Kurumca sürekli iş göremezlik geliri bağlanıp bu gelirin peşin değeri tahsil edildikten sonra Kanun ve Kararnamelerle gelirlerde meydana gelen artışların peşin değerinin işverenden istenemeyeceğini, aksine bir yorumun Anayasa’ya aykırı olacağını şu çarpıcı nedenlere dayandırmaktadır: “Sözü edilen fıkra hükmü, sorumluluğun kapsamını şu biçimde çizmiştir. “Kurumca sigortalıya veya hak sahibi kimselerine yapılan ve ileri yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin 22. maddede sözü geçen tarifeye göre hesap edilecek sermaye değerleri toplamı işverenden alınır.” Bu kural incelendiğinde iki husus göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi, iş kazası neticesinde kesin, değişmeyen fiili ve hukuki bir sonucun ortaya çıkması halidir. Fıkra hükmünün öngördüğü koşullar içinde oluşan bir iş kazasında sigortalı bir işçinin hayatını kaybetmiş olması, bu hale örnek olarak gösterilebilir. Burada değişmeyen bir durum oluşmuş, işverenin sorumluluğu ve bunun sınırları kesin bir biçimde ortaya çıkmıştır. Bu durumda yargı organının görevi, ölen işçinin hak sahiplerine Kurumca bağlanan gelirin, varsa kusur oranlarını ve Kanunun 22. maddesinde belli edilen sermaye değerini saptayarak işverenden tahsiline karar vermektir ibaret kalmaktadır. Bu işlem sonucunda işverenin olayla ilgisi kesilmekte ve sorumlu tutulduğu yüküm böylece yerine getirilmiş olmaktadır. Kanuna uymayan eylem sonucu hukuksal yaptırıma maruz kalan ve bunun neticesi olarak da bağlanan gelirin sermaye değerini Kuruma ödeyen ve böylece ilgi ve ilişkisi kesilen işverenin, sosyal hukuk devletinin gereği olmak üzere çıkarılacak yasa hükümleriyle, Kurumca bağlanmış eski gelirlerdeki artışlardan ve bu artışların peşin sermaye değerlerinden sorumlu tutulmasını hukukla bağdaştırma olanağı yoktur. Kaldı ki, işvereni bu durumda da sorumlu tutmak, Devlete yükletilmiş kimi ödevlerin işverenlere devredilmesi gibi bir sonuç ortaya koyar ki, Anayasa’nın böyle bir neticeyi öngördüğü de öne sürülemez.

İkinci halde ise, böyle kesin bir durum söz konusu değildir. Gerçi bir iş kazası olmuş ve örneğin kazaya uğrayan işçiye sürekli iş göremezlik geliri bağlanmıştır. Kanunun 25. maddesinde belirtildiği üzere sigortalı işçi her zaman iş göremezlik derecesinde bir artma olduğunu ya da başka birinin sürekli bakımına muhtaç duruma girdiğini öne sürerek bağlanan gelirden değişiklik yapılmasını isteyebilecek ve Kurum da sigortalıyı her zaman kontrol muayenesine tabi tutabilecektir. Bu gibi hallerde bir iş kazası sonucu sigortalı işçiye bağlanan gelir bir kesinlik taşımamakta, artırılması, eksiltilmesi veya kesilmesi gereken bir nitelik göstermektedir.

Bu nedenlerle 26. maddenin birinci fıkrasındaki “ve ileride yapılması gerekli bulunan” deyiminden, neden-sonuç ilişkisi süregelen ve işverenle kesin hesaplaşması yapılmamış olan haller anlaşılmalıdır. Sözü edilen bu kuralın, neden-sonuç bağı kesin olarak kalkmış ve tasfiyesi yapılmış durumları amaçlamadığı ise açıkça ortadadır.

Yeri gelmişken şu yön de açıklanmalıdır ki, Anayasa Mahkemesi’nin, Anayasa’ya uygunluk denetimi görevini yaparken bir Kanun hükmünün yüksek mahkemelerce uygulanmasında benimsenen görüşlerle bağlı olduğunu gösteren bir hüküm, Anayasa’da ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunda yer almış değildir. Yüksek mahkeme içtihatlarının değişmez olmadığı; zaman zaman içtihad değişikliklerinin ortaya çıktığı; yüksek mahkeme daireleri ile genel kurul kararlarının aynı kuruluş içindeki daireleri dahi bağlayıcı bulunmadığı, göz önünde tutulunca, bunların Anayasa Mahkemesi’ni bağlayacağını savunabilmek için haklı bir hukuki neden de gösterilemez. Bu yön, Anayasa Mahkemesi’nin 18.11.1969 günlü, 1969/30-65 sayılı Kararında “Anayasa Mahkemesi, gerek iptal davası gerekse itiraz yolu ile Anayasa’ya aykırılığı öne sürülen bir kanun hükmünün anlamını, kendi hukuk görüş ve anlayışı açısından incelemeli ve o hükmün bu anlam içinde Anayasa’ya uygunluğu denetlenmelidir” görüşü savunulmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kararından alınan bu görüşün ortaya koyduğu hukuksal gerçek şudur: 26. maddenin birinci fıkrasında yer alan “...Kurumca sigortalıya veya hak sahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile” kavramına ileriki yıllarda gelirlerde meydana gelen artışlar dahil edilemez. Başka bir anlatımla anılan fıkrada geçen “ile” sözcüğünden sonra gelen “gelir bağlanırsa” deyiminin ifade ettiği anlam bağımsız olup bu deyimden önce gelen “ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları” deyimini ile hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Yüksek Mahkemeye göre, “ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile” hükmü, geçirilen iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olarak yapılan giderleri amaçlamaktadır. Örneğin, iş kazası geçiren sigortalı iyileşmemiş ve tedaviye devam edilmiş ise sarf edilen tedavi giderleri ileride

yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerden sayılır. Keza sigortalıda oluşan sürekli iş göremezlik derecesi artmış ve arada illiyet bağı gerçekleşmiş ise iş göremezlik derecesindeki artış nedeniyle yapılan giderler ve bu nedenle artan gelir, ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerden sayılır ve giderek bu giderler işverenenden istenebilir. Sigortalıya ilk defa gelir bağlanmış ve sürekli iş göremezlik derecesinde hiçbir değişiklik olmamışsa Kurum, bağlanan gelirin ilk peşin değerini isteyebilir. Aynı olay nedeniyle işverenle Kurum hesaplaştıktan ve işveren, bağlanan gelirin ilk peşin değerini Kuruma ödedikten sonra işverenin sürekli dava tehdidi altında bırakılmış olması Anayasaya aykırıdır.

Anayasa Mahkemesinin kararı bu doğrultuda olmasına karşın yüce Yargıtay, Yüksek Mahkemenin ortaya koyduğu yorumun bağlayıcı olmadığına karar vermiş bu güne değin, 26. maddenin birinci bendine göre, kanun ve kararnamelerle gelirlerde meydana gelen artışların işverenenden istenebileceği görüşünü sürdürmektedir. Böylece aynı konuda her iki Yüksek Mahkeme, yasanın yorumunda çelişkiye düşmüş bulunmaktadır. Oysa öğretideki baskın görüş, Anayasa Mahkemesinin Anayasal yorumunun yargıyı ve herkesi bağlayacağı doğrultusundadır.

Yargıtayımızın, gelirlerde meydana gelen artışların işverenenden istenebileceğine dair görüşünün diğer bir nedeni de şudur: Kurumun 26. maddeden doğan rücu hakkının hukuksal temeli halefiyet esasına dayanır. Kurum, sigortalının halefi olduğuna göre sigortalı veya hak sahiplerinin işverenenden isteyebileceği miktara kadar talepte bulunabilir. Kurum, bağlanan gelirlerin ilk peşin değerini işverenenden tahsil ettikten sonra geriye sigortalının işverenenden isteyebileceği bir miktar kalmışsa gelirlerdeki artışları bu miktar tükeninceye kadar talep edebilir. Örnek vermek gerekirse; iş kazası geçiren sigortalıya Kurumca beş milyar peşin değerli gelir bağlanmış ancak sigortalı aynı kaza nedeniyle 15 milyar lira tutarında maddi tazminat isteyebilecek durumda ise Kurum, beş milyar peşin değerli geliri işverenenden tahsil ettikten sonra ileriki yıllarda kanun veya kararnamelerle artırılan gelirleri on beş milyar lira maddi tazminat miktarı tükeninceye kadar işverenenden isteyebilmektedir. Peşin değerli gelir, uygulamada tavan olarak adlandırılan “on beş milyar liradan düşükse yerine göre Kurum, işveren aleyhine birçok rücu davası açabilmektedir. Oysa Anayasa Mahkemesi, Kurumun sadece ilk bağlanan beş milyar peşin değerli geliri isteyebileceği görüşündedir.

Doktrindeki ağır basan görüş, Kurumun 26. maddeden doğan rücu hakkının Yargıtay’ın görüşü gibi halefiyet esasına değil “Kanundan doğan bağımsız rücu hakkına” dayandığı, gelirlerdeki artışların Anayasa Mahkemesinin yorumu gibi işverenenden istenemeyeceği yönündedir. (Bkz. Dr.Atabet, Sigorta ve Sosyal Sigortalarda halefiyet ve rücu. İş Hukuku Dergisi 1969 Sayı 3, Tekinay, ölüm sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı, S. 96, İstanbul, 1963, İzveren, Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar, S. 218 vd. Öner, Kurumun 506 Sayılı Kanundan doğan rücu hakkı, S.45-49, Oğuzman, iş kazası ve meslek hastalığından doğan zararlardan işverenin sorumluluğu, İstanbul Hukuk Fakültesi mezmuaı, 1969, Cilt 34 Sayı 1-4) Tekrar etmek gerekirse, Kurumun 26. maddeye göre, gelirlerde meydana gelen artışların işverenenden istenemeyeceğine ilişkin Anayasa Mahkemesinin görüşü ile öğretinin baskın görüşü, birbiriyile örtüşmektedir.

26. maddenin hangi hükmünün Anayasaya aykırılık teşkil ettiği meselesine gelince, yukarıda değinildiği gibi anılan maddenin birinci fıkrasında aynen şu hükme yer verilmiştir. “...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödetirilir...” 24.10.1983 tarih ve 2934 sayılı Kanununun 2. maddesiyle eklenen bu hüküm gelirlerdeki artışların da istenebileceği anlamına gelmektedir. Nitekim Yargıtayımız da gelir artışlarının işverenenden istenebileceğine dair içtihadını 26. maddeye sonradan eklenen bu fıkraya dayandırmaktadır. Keza 01.07.1994 tarih, 1992/3 Esas, 1994/3 Karar sayılı Yargıtay İctihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararında da gelirlerde meydana gelen artışların istenebileceği görüşü sözü edilen 26. maddeye eklenen, “...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenenden isteyebilecekleri miktarlar sınırlı olmak üzere...” hükmüne dayandırılmıştır. Oysa, Anayasa Mahkememiz baştanberi açıklandığı gibi, gelirlerde meydana gelen artışların istenebileceğine ilişkin bir yasa hükmünün Anayasaya aykırı olacağına karar vermiştir. Yargıtayımız, anılan İctihadı Birleştirme Kararının bağlayıcılığı nedeniyle gelir artışlarının peşin değerinin de istenebileceğine karar vermektedir.

Oysa, 2934 sayılı Yasa ile eklenen hüküm iptal edildiği taktirde Yargıtay, görüşünü değiştirmek zorunda kalacaktır. Nitekim Yargıtay, eski görüşünden dönerek Bağ-Kur Kanununun 63. ve 2926 Sayılı Kanununun 47. maddelerinde yer alan Kurumun rücu hakkının bağımsız rücu hakkı esasına dayandığını ve gelir artışlarının istenemeyeceğini kabul etmektedir.

Önemle belirtilmelidir ki, Anayasa Mahkemesi 26. maddenin birinci fıkrasını yorumladıktan sonra, bu fıkranın Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiş ise de, 2934 Sayılı Kanunla sonradan 26. maddenin birinci fıkrasına eklenen “sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere” hükmü Yüksek Mahkemenin ret kararlarında irdelenmemiştir. Oysa bu hüküm artışların istenebileceğine olanak sağlamaktadır. O nedenle Anayasa Mahkemesi işin esasına girerek Anayasaya aykırılık davasına bakabilir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle, Anayasanın 10 uncu, 60 ıncı ve 65 inci maddelerine aykırı görülen Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 26 ncı maddesinin birinci bendinde yer alan, “...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere...” sözcüklerinin iptali için Anayasanın 152 ve 2949 Sayılı Kanununun 28/1’nci maddeleri gereğince re’sen Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve iş bu davanın geri bırakılmasına 28/01/2003 gününde oybirliği ile karar verildi.”

III - YASA METİNLERİ

A - İtiraz Konusu Yasa Kuralı

17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 3395 sayılı Yasa ile değiştirilen birinci fıkrasındaki

itiraz konusu bölümü de içeren 26. maddesi şöyledir:

“İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kasıt veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca sigortalıya veya haksahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin 22 nci maddede belirtilen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı sigortalı veya haksahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödettilir. (Ek cümle: 4958 - 29.7.2003 / m.28) İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

İş kazası veya meslek hastalığı, 3 üncü bir kişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan 3 üncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir.

(Ek fıkra: 2934 - 24.10.1983) Ancak, iş kazası veya meslek hastalıkları sonucu ölümlerde bu Kanun uyarınca hak sahiplerine yapılacak her türlü yardım ve ödemeler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kasdı veya kusuru bulunup da aynı iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine Kurumca rücu edilemez.”

B - Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 10., 60. ve 65. maddelerine dayanılmış, 2. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV - İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Aysel PEKİNER, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Enis TUNGA ve Mehmet ERTEN'in katılmalarıyla 19.2.2003 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kural, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın, sonradan kanun veya kanun hükmünde kararnamelerle gelirlerde meydana gelen artışların işverenden istenebilmesini olanaklı kılması nedeniyle, Anayasa'nın 10., 60. ve 65. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verilebileceğinden, iptali istenen kuralla ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de inceleme yapılmıştır.

İşverenin sorumluluğunun düzenlendiği ve itiraz konusu bölümün de yer aldığı 506 sayılı Yasa'nın 26. maddesinde, işverenin kasıt veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı ya da suç sayılabilir bir hareketi sonucu iş kazası ve meslek hastalığının meydana gelmesi halinde, Kurum'ca sigortalıya veya hak sahibi kimselere gelir bağlanması durumunda, Kurum'un sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere işverene rücu hakkı öngörülmüştür.

Kuralla, Kurum'ca sigortalıya veya hak sahibi kimselere yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanması halinde bu gelirin Yasa'nın 22. maddesinde sözü edilen tarifeye göre hesap edilecek sermaye değerleri toplamının işverenden alınması öngörülmekte, bu gelirin istenebilmesi için zararın işverenin kasıtı ya da işçi sağlığı ve iş güvenliği kurallarına aykırı veya suç sayılabilir hareketi sonucunda oluşması gerekmektedir. Buna göre, iptali istenilen “...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebileceği miktarla sınırlı olmak üzere” bölümü, anılan sorumluluğun kapsamının belirlenmesinde, sigortalıya bağlanan gelirlerde, kanun, kararname ve katsayı değişikliği nedeni ile yapılacak artışların da işverenden istenebilmesini olanaklı kılmaktadır. Nitekim 1.7.1994 günlü, E.1992/3, K.1994/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararındaki yorumun da bu yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesi ile benimsenen hukuk devleti, bütün faaliyetlerinde hukukun egemen olduğu devlettir. Bu devlette hukuk güvenliğini sağlayan bir düzen kurulması asıldır. Böyle bir düzende devlete güven ilkesi ise vazgeçilmez temel öğelerdendir. Devletin yaptığı düzenlemelerde haksız bir edinime yol açılması ve kişilerin haksızlığa uğratılması kabul edilemez.

Anayasa'nın 60. maddesinde “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar” denilmektedir. Bu kurala göre, sosyal güvenlik herkes için bir hak ve bunu gerçekleştirmek ise devlet için görevdir. Sosyal güvenlik hakkı, sosyal sigorta kuruluşlarınca kendi kuralları çerçevesinde yerine getirilir. Sosyal sigortanın kapsamı, sigorta alanı ve içerdiği riskler ile alınacak primler yasalarla belirlenmiştir. Sosyal güvenliğin ve sigortanın varlık nedeni sosyal risklerin karşılanmasıdır.

Kanuna uymayan eylem sonucunda hukuksal yaptırıma maruz kalan ve bunun sonucu olarak da bağlanan gelirin sermaye değerini Kurum'a ödeyen ve böylece ilgi ve ilişkisi kesilen işverenin, kanun, kanun hükmünde kararname ve kararlarla bağlanan gelirlerde yapılacak artışlardan ve bu artışların peşin sermaye değerlerinden sorumlu tutularak dava tehdidi altında bulundurulması, sosyal güvenlik kuruluşlarına ait olması gereken risklerin işverene yükletilmesi anlamına gelir. Böyle bir durum hakkaniyet ve sorumluluk ilkeleriyle bağdaşmadığı gibi sosyal hukuk

devleti ilkesine de aykırıdır.

Bu nedenlerle Kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır, iptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 60.ve 65. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, A. Necmi ÖZLER ve Şevket APALAK bu görüşlere katılmamıştır.

VI - SONUÇ

17.7.1964 günlü, 506 sayılı "Sosyal Sigortalar Kanunu"nun 26. maddesinin 3395 sayılı Yasa ile değiştirilen birinci fıkrasının "... sigortalı veya haksahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere ..." bölümünün, Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, A. Necmi ÖZLER ile Şevket APALAK'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 23.11.2006 gününde karar verildi.

Başkan Tülay TUĞÇU	Başkanvekili Haşim KILIÇ	Üye Sacit ADALI
Üye Fulya KANTARCIOĞLU	Üye Ahmet AKYALÇIN	Üye Mehmet ERTEN
Üye Mustafa YILDIRIM	Üye A. Necmi ÖZLER	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Şevket APALAK	Üye Serruh KALELİ	

KARŞI OY

Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin 3395 sayılı Yasa ile değiştirilen birinci fıkrasının "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere..." bölümünün Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülmüştür.

Sosyal Sigortalar Kanunu'nun "İşverenin sorumluluğu" başlıklı 26. maddesi, iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu Kurum'un sigortalıya, sigortalı ölmüşse hak sahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin hesaplanacak sermaye değerleri toplamı, sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere bu ödemelere neden olan kişilere rücu yoluyla ödettirme hakkını düzenlemektedir.

Rücu yoluyla ödettirme, Kurumun sigortalı veya hak sahiplerine yaptığı ödeme nedeniyle malvarlığında meydana gelen eksilmeyi kısmen de olsa gidermekte ve zararı ödeyenlerin sigortalının sağlığını ve can güvenliğini koruma yönünde özen göstermesini de sağlayarak, iş kazası ve meslek hastalıklarının meydana gelmesini önlemektedir. Kurum'un, rücu yoluyla ödettirme hakkının en üst sınırı sigortalının veya hak sahiplerinin işverenden isteyebileceği miktardır. Bu miktar ise sigortalı veya hak sahiplerinin iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu uğradıkları gerçek zarardır. İşveren, rücu yoluyla Kurum'a yaptığı ödeme ölçüsünde, sigortalı veya hak sahiplerine karşı tazmin sorumluluğundan da kurtulmaktadır. Herkes kusurlu eyleminin sonuçlarına katlanmaya mecburdur. Bu nedenle sigortalı veya hak sahiplerinin, kusurlu işverenden Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca da isteyebilecekleri bu zararın açıklanan biçimde işverene ödettirilmesine ilişkin düzenlemenin temelinde, çalışma hayatının düzenli işlemesi, ekonomik yönden güçsüz olan sigortalıların iş hayatının risklerine karşı sosyal güvencelerinin sağlanması bulunmaktadır.

İtiraz konusu ibare, işverenin rücu davasındaki sorumluluğunun üst sınırını göstererek, hem onun sorumlu olduğu tazminat miktarının kapsamını belirlemekte, hem de iş kazası ya da meslek hastalığına maruz kalan sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebileceği ve Kurum'un da buna göre rücu yoluyla ödettirebileceği miktarı göstermektedir. Böylece, işverenin ileride yapılacak artışlardan nereye kadar sorumlu tutulacağı, kasıtlı veya kusurlu eyleminin sonucu olarak katlanmaya mecbur olduğu zarar miktarıyla sınırlandırarak, sınırlanandan daha fazlasının rücu yoluyla ödettirilmesinin işverenden talep edilemeyeceği tespit edilmiş olmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen bir yasa kuralını kendi hukuk görüşü ve anlayışı açısından inceler ve o kuralın bu anlamda Anayasa'ya uygunluğunu denetler. Yasa kurallarını yorumlayarak uygulama yapan yargı mercileri ya da yüksek mahkemeler, farklı yorumlamalar yaparak değişik uygulamalar yapabilirler. Aynı konu, benzer nitelikteki yasalarda farklı da düzenlenebilir. Bütün bunlar, aykırılığı öne sürülen hükmün anayasal denetiminde izlenmesi gereken yöntemi değiştirmez.

Anayasa'nın 60. maddesinin ikinci fıkrasında sosyal güvenlik alanında, Devlete gerekli önlemleri alma görevi yüklenmiş, 65. maddesinde ise bu yükümlülüğün sınırları belirtilerek, sosyal güvenlik konusunda, ancak Devletin

ekonomik ve mali kaynakları ölçüsünde önlem alma yükümlülüğü verilmiştir. Sosyal Sigortalar Kurumu ise Devlete yüklenen sosyal güvenlik hakkını sağlamak üzere kurulmuştur.

Anayasa, sosyal güvenlik alanında Devlete gerekli önlemleri alma görevini, ekonomik ve mali kaynakları ölçüsünde yüklemiştir. Katkılı sosyal güvenlik rejimlerinde, Sosyal Güvenlik Kurumunun amacına uygun olarak hizmet verebilmesi ve sosyal riskleri karşılayabilmesi sahip olduğu parasal kaynaklara bağlıdır. Yasakoyucunun, Devlete yüklenen görevin yerine getirilebilmesini sağlayacak ve Kurum'un malvarlığını koruyacak tarzda, temel hukuk kurallarına ve Anayasa'nın diğer hükümlerine aykırı olmayan kimi düzenlemeler yapması, Anayasa'da öngörülen sosyal güvenlik anlayışının gereği ve ona tanınan takdir yetkisinin sonucudur. İtiraz konusu ibarenin ise bu amaçla ve takdir yetkisi kullanılarak getirildiğinde kuşku bulunmamaktadır. Buna göre, İşverenin sorumluluğunun sınırını belirleyen "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere..." şeklindeki ibarenin, adil olmadığı hususu ileri sürülemeyeceği gibi hukuka aykırı olduğu da söylenemez.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu ibarenin, Anayasa'nın 60. ve 65. maddelerine aykırı bir yönü olmadığı gibi Anayasa'nın öbür kurallarına da aykırılığı saptanamadığından iptal isteminin reddine karar verilmesi gerekir.

Bu nedenle, çoğunluk kararına katılmadık.

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
Şevket APALAK

KARŞIOY YAZISI

İtiraz başvurusunda geniş biçimde açıklandığı gibi Anayasa Mahkemesi, 506 sayılı Yasanın 26. maddesinin birinci fıkrasına ilişkin 1972 yılından bu yana verdiği kararlarında, kuralın anayasaya aykırı olmadığına karar vermiş ve bu kararların gerekçelerinde de "ileride yapılması gerekli bulunan" ibaresinden neden-sonuç ilişkisi süregelen ve işverenle kesin hesaplaşması yapılmamış olan hallerin anlaşılması gerektiğini, Devletçe izlenen sosyal ve ekonomik politikaların sonucu olarak sigorta tahsislerinde vuku bulan artışların anılan ibarenin kapsamı dışında kaldığını ve bu tür artışların Kurumun öz kaynaklarından, bunun mümkün olmaması halinde de Devletçe karşılanmasının esas olduğunu belirtmiştir.

Anılan fıkranın daha önce incelendiği Anayasa Mahkemesinin 2.5.1991 günlü, E.1990/28-K.1991/11 sayılı kararında, incelemenin "işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucu iş kazasına yol açan işverene, sigortalıya yapılan her türlü giderin Kurumca ödetirilmesi" açısından sınırlı olarak yapılması nedeniyle; başvuruda Yargıtay'ın, Anayasa Mahkemesi kararlarındaki yoruma aykırı olarak oluşturduğu 1994/3 karar sayılı içtihatları birleştirme kararında "gelirlerde meydana gelen artışların istenebileceği" görüşünün, 26. maddeye eklenen "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere ..." hükmüne dayandırıldığı ve bu ibarenin de Anayasa Mahkemesince incelenmediği ifade edilmekte ise de, incelenen kuralın anlam ve kapsamı belirlenirken fıkrada yer alan ve bir bütünlük arz eden diğer ibarelerin göz ardı edilmesi mümkün değildir. Nitekim, K.1991/11 sayılı kararda kuralın anayasaya aykırı olmadığına karar verilirken konuya ilişkin daha önceki kararlara da atıfta bulunulmuştur. Bu durum, 26. maddenin birinci fıkrası ile ilgili kararların da bütünlük oluşturduğunu göstermektedir. Kararlarda işverenden istenemeyeceği açıkça belirtilen giderlerin fıkrada yer alan ve sınırlama nedeniyle incelenmediği belirtilen itiraz konusu kurala dayanılarak işverene ödetirilmesinin mümkün olduğunun kabulü, anılan kararların gerekçesi ile çelişmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 18.11.1969 günlü, 1969/30-65 sayılı kararında da belirtildiği gibi, Anayasa Mahkemesi gerek iptal gerek itiraz yolu ile anayasaya aykırılığı ileri sürülen bir kanun hükmünün anlamını, kendi hukuk görüş ve anlayışı açısından incelemeli ve o hükmün bu anlam içinde anayasaya uygunluğunu denetlemelidir. Konuya ilişkin Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarındaki yorumu hiçbir duraksamaya yer vermeyecek biçimdedir. Bu yorum öğretide de benimsenmiştir. Bu yorumdan dönülmesini gerektiren bir neden de bulunmamaktadır.

İtiraz konusu kural, işverenin rücu davasındaki tazminat kapsamını sınırlayıcı ve onun sorumluluğu açısından genişletici değil daraltıcı bir etkiye sahiptir.

Bu çerçevedeki anlam ve kapsamına göre itiraz konusu kuralın anayasaya aykırı olmadığı, bu nedenle itirazın reddine karar verilmesi gerektiği görüş ve düşüncesinde olduğumuz için Yargıtay'ın Anayasa Mahkemesi'nin yorumuna aykırı olarak tesis ettiği içtihat baz alınarak anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmesine katılmıyoruz.

Üye
Mustafa YILDIRIM

Üye
A. Necmi ÖZLER